

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันของมนุษย์อย่างใกล้ชิด เพราะดนตรีเข้าไปมีส่วนในพิธีการซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนในสังคมเช่นงานแต่งงาน งานศพ งานเลี้ยงฉลองและพิธีกรรมทางศาสนา ดนตรีจึงมีบทบาทสำคัญในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มนุษย์ใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการแสดงอารมณ์และความรู้สึกเล็ก ๆ ออกมา ทำให้ร่างกายมีปฏิกิริยาตอบสนองต่อดนตรีที่ได้ฟังหรือได้ชม ดนตรีมียังผลต่อคนในสังคมในภาพรวม กล่าวคือดนตรีเป็นสิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ ความเชื่อและวัฒนธรรมของแต่ละสังคม เมอร์เรียม (Merriam, 1964 cited in Hargreaves & North, 1999) กล่าวว่าดนตรีเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เข้าถึง ปรับเปลี่ยนและควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ดนตรีจึงเป็นสิ่งเชื่อมโยงคนในสังคมเข้าด้วยกันซึ่งก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีในระหว่างบุคคล เช่นเดียวกับโครซีเออร์ (Crozier cited in Hargreaves & North, 1999) ซึ่งกล่าวว่า ดนตรีเป็นกิจกรรมที่ทำให้บุคคลมารวมกันก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ และเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน และยังสอดคล้องกับฮาร์กรีฟและนอร์ท (Hargreaves & North, 1999) ที่กล่าวว่าโดยธรรมชาติแล้ว ดนตรีเป็นฟังก์ชันสังคม ดังนั้นการสอนให้คนในสังคมมีความรู้ความเข้าใจในดนตรีจึงเป็นสิ่งที่ยังจำเป็นอย่างยิ่ง

เนื่องจากดนตรีมีความสำคัญต่อการเรียนรู้และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ดังกล่าว จึงได้มีการสอนดนตรีในระบบการศึกษาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณและเมื่อมีการก่อตั้งมหาวิทยาลัยปารีส อ็อกซฟอร์ดและเคมบริดจ์ ก็ยังคงเน้นการสอนวิชาศิลปศาสตร์ 7 วิชา (The Seven Liberal Arts) ตามอย่างระบบการศึกษาของกรีกโบราณได้แก่ไวยากรณ์ ตรรกวิทยา วาทศิลป์ เรขาคณิต คณิตศาสตร์ ดาราศาสตร์และดนตรี ซึ่งถือว่าเป็นวิชาพื้นฐานของการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษา (Ross, 1976) นับตั้งแต่นั้นมา มีการสอนดนตรีอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ด้วยเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่านอกจากดนตรีจะช่วยพัฒนาด้านจิตใจและบุคลิกภาพของมนุษย์แล้วยังสามารถพัฒนาทางด้านสติปัญญาอีกด้วย เช่นช่วยพัฒนาทักษะการคิดแบบนามธรรมซึ่งเป็นความคิดในแง่มุมที่หลากหลาย การใช้เหตุผลที่มีลำดับขั้นอย่างสมเหตุสมผล ทำให้เข้าใจในมโนทัศน์ต่าง ๆ อย่าง

ลึกซึ้ง (Overy,1998) มีงานวิจัยเป็นจำนวนมาก (Spycniger et. al,1993; Hurwitz et al.,1995 ; Douglas & Willatts,1994 ; Costa-Giomi,1997 cited in Overy,1998) ระบุว่าดนตรีก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และดนตรีมีผลต่อพัฒนาการของสมองมนุษย์ (Rauscher,1998)

สำหรับในประเทศไทยมีสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยจำนวน 9 แห่งเปิดสอนดนตรีเป็นวิชาเอกได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยศิลปากร มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยบูรพา มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยพายัพ ทั้งนี้มหาวิทยาลัยพายัพนับเป็นมหาวิทยาลัยเอกชนเพียงแห่งเดียวที่เปิดสอนดนตรีเป็นวิชาเอก สถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยที่เปิดสอนวิชาพื้นฐานดนตรีแก่นักศึกษาที่ไม่ได้เลือกวิชาดนตรีเป็นวิชาเอก โดยจัดรายวิชาดังกล่าวอยู่ในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปมีจำนวน 18 แห่งได้แก่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยทักษิณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาลัยแสงธรรม มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ วิทยาลัยโยนก และมหาวิทยาลัยหอการค้าไทยใช้ชื่อรายวิชาว่า "สังคีตนิยม" วิทยาลัยเทคโนโลยีธนบุรี มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น และวิทยาลัยเมืองหาดใหญ่ ใช้ชื่อรายวิชาว่า "มนุษย์กับดนตรี" มหาวิทยาลัยเกริกและมหาวิทยาลัยคริสเตียนใช้ชื่อรายวิชาว่า "ศิลปะและสังคีตนิยม" มหาวิทยาลัยรามคำแหงและมหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต ใช้ชื่อรายวิชาว่า "ดนตรีวิจักษ์" ส่วนมหาวิทยาลัยพายัพใช้ชื่อรายวิชาว่า "พื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร" นอกจากนี้ยังมีการสอนรายวิชาพื้นฐานดนตรีในสถาบันราชภัฏทุกแห่ง โดยใช้ชื่อวิชาว่า "สังคีตนิยม"

การเรียนการสอนวิชาดนตรีพื้นฐานในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปในสถาบันอุดมศึกษาไทย อาจารย์ผู้สอนใช้วิธีการบรรยายเป็นหลักเช่นเดียวกับการสอนรายวิชาอื่น ๆ ในระดับอุดมศึกษาดังเช่นไรน์เมอร์ (Reimer,1997) กล่าวว่าการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาใช้วิธีการบรรยายเป็นหลัก ซึ่งการสอนโดยวิธีบรรยายทำให้นักศึกษาขาดโอกาสในการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการใช้กระบวนการกลุ่ม และทำให้นักศึกษาขาดโอกาสพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและทักษะสังคมซึ่งเป็นสิ่งที่สังคมในปัจจุบันคาดหวัง ดังที่แมคคิลและบีที (McGill & Beaty,1995) กล่าวว่าสถาบันอุดมศึกษาได้รับการคาดหวังให้ผลิตบัณฑิตที่มีความสามารถในการทำงานเป็นกลุ่มและมีทักษะด้านการสื่อสารเพื่อนำเสนอความคิดเห็นของตน

ดนตรีเป็นความรู้ในแขนงวิจิตรศิลป์ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนตอบสนอง อธิบาย สร้างสรรค์ และแสดงออกตามการรับรู้ ภูมิหลัง อารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการของแต่ละคน ดนตรีเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์และจินตนาการของคีตกวีและนักแสดง ส่วนผู้ฟังหรือผู้ชมเป็นผู้ตัดสินคุณค่าของดนตรี (Patchen,1997) การที่มีบุคคลหลายฝ่ายเกี่ยวข้องในการสร้างสรรค์และทำให้นดนตรีมีคุณค่า และทำให้ความรู้ทางดนตรีเป็นความรู้ที่กว้างขวาง มีหลายคำตอบในเรื่องเดียวกัน ดังนั้นจึงควรจะมีวิธีการสอนดนตรีที่เปิดโอกาสให้มีการแบ่งปันความรู้ ความคิด ประสบการณ์ในระหว่างผู้เรียน สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีการแสวงหาข้อตกลงร่วมกัน ยอมรับความคิดเห็นของซึ่งกันและกัน เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่กว้างขวาง ครอบคลุม แดกฉานและทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล

วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ควรจะนำมาใช้ในการสอนดนตรี เพราะการเรียนการสอนโดยวิธีการร่วมมือมีพื้นฐานมาจากแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นธรรมชาติของปฏิกิริยาทางสังคม เพราะคนในสังคมเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยการมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม มีการแบ่งปันความคิดและความเชื่อซึ่งกันและกัน มนุษย์เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยวิธีร่วมมือหรือรับความช่วยเหลือจากผู้อื่นตั้งแต่เกิด เช่น การเรียนรู้การพูด การสื่อสาร การเล่น พฤติกรรมต่าง ๆ และสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน มีน้อยคนที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและหน้าที่การงานโดยปราศจากการช่วยเหลือจากคนรอบข้าง ห้องเรียนเป็นเสมือนโครงสร้างทางสังคม ซึ่งสมาชิกกลุ่มมีบทบาทและความรับผิดชอบหลายอย่างแตกต่างกันไป มีการตัดสินใจร่วมกัน มีสัมพันธภาพระหว่างกัน และมีการติดต่อสื่อสารในรูปแบบที่กลุ่มกำหนดขึ้น การเรียนการสอนโดยวิธีการร่วมมือ ทำให้อาจารย์และนักศึกษาส่งถ่ายความรู้ในมุมมองที่แตกต่างออกไป จากวิธีการเรียนการสอนแบบเดิม (Johnson & Johnson,1987)

มีงานวิจัยมากกว่า 63 เรื่องระบุว่า การเรียนแบบร่วมมือทำให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการเรียนมากกว่าการเรียนด้วยวิธีเดิม (Johnson and Holubee,1990 ; Slavin,1987 cited in Bredehoff, 1991) เพราะนักเรียนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น ทำให้ได้มุมมองหลายมุมในเนื้อหาเดียวกัน นักเรียนเรียนรู้ในการเอื้ออาทรต่อผู้อื่น รู้จักการแบ่งปันช่วยเหลือ สนับสนุนซึ่งกันและกัน นักเรียนมีความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเองสูงขึ้น การเรียนแบบร่วมมือช่วยพัฒนาทักษะการคิดแบบมีวิจารณญาณ (critical thinking)

มากกว่าการเรียนรู้แบบเดิม และยังช่วยเพิ่มแรงกระตุ้น แรงจูงใจ และทัศนคติในทางบวกต่อวิชาที่เรียนอีกด้วย (Johnson et al, 1990 cited in Bredehoft, 1991)

การเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถใช้ได้ดีกับทุกสาขาวิชา (Metheny & Metheny, 1997) จะเห็นได้จากการที่ จอยซ์ ชาวเวอร์ และโรเฮเซอร์ เบนเน็ต (Joyce, Showers & Rolheiser-Bennett, 1987 cited in Raffifni, 1993) ได้สังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนรู้แบบร่วมมือ และสรุปผลการสังเคราะห์ว่า คะแนนเฉลี่ยจากข้อสอบวัดมาตรฐานการเรียนรู้ของนักศึกษาในกลุ่มที่เรียนรู้แบบร่วมมือสูงกว่านักศึกษาในกลุ่มควบคุม นักศึกษามีความรู้สึกเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเพิ่มมากขึ้น ลดพฤติกรรมต่อต้านทางสังคมและเพิ่มความรู้สึกทางด้านบวกต่อผู้อื่น

สำหรับการวิจัยในประเทศไทย มีผู้ทำการวิจัยเชิงทดลองโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือหลายคน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้วิธีการร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนรู้ด้วยวิธีปกติ (กิ่งดาว กลิ่นจันทร์, 2536 ; บุษบา โชคช่วยชู, 2537 ; ขาดิชายม่วงปฐม, 2539 ; ประรณนา เกษน้อย, 2540 และคนอื่น ๆ)

ด้วยเหตุที่การเรียนรู้แบบร่วมมือก่อให้เกิดผลดีต่อการเรียนการสอนหลายประการดังกล่าวมาแล้ว การใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือสำหรับการเรียนการสอนดนตรี ควรจะช่วยส่งเสริมให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อผู้เรียนทางด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะสังคม และสติปัญญามากกว่าการเรียนการสอนด้วยวิธีอื่น เพราะการเรียนรู้แบบร่วมมือเอื้อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นแนวทางที่นำไปสู่การพัฒนาด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะสังคม และสติปัญญา ทำให้นักศึกษามีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน มีทักษะสังคมที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี มีความรับผิดชอบ มีการแบ่งปันความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน การทำงานเป็นกลุ่มทำให้นักศึกษาพัฒนาทักษะในด้านการฟัง การถาม การสังเกต และการให้ข้อมูลป้อนกลับ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนารูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละครเพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษาที่เปิดสอนที่มหาวิทยาลัยพายัพ โดยมีเหตุผลสนับสนุนต่อไปนี้

1. หลักการสำคัญของการเรียนการสอนแบบร่วมมือคือการเปิดโอกาสให้นักศึกษาแบ่งปันความรู้ ความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกันโดยผ่านทางกระบวนการกลุ่ม หลักการดังกล่าวมีความสอดคล้องกับธรรมชาติของวิชาดนตรีซึ่งเป็นความรู้ด้านวิจิตรศิลป์ที่มีคำตอบที่กว้างขวาง จำเป็นต้องอาศัยบุคคลหลายคนในการแสดงความคิดเห็นตามความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายของแต่ละคนเพื่อหาข้อสรุปในการตัดสินคุณค่าของดนตรี เพราะธรรมชาติของดนตรี ไม่มีคำตอบที่ตายตัว บุคคลเพียงคนเดียวไม่ว่าจะตัดสินคุณค่าของดนตรีได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นการสอนดนตรีโดยใช้วิธีการสอนแบบร่วมมือจึงเป็นวิธีที่เหมาะสมกว่าวิธีการบรรยายโดยผู้สอน

2. จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการสอนพื้นฐานดนตรีในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปพบว่ามหาวิทยาลัยพายัพเป็นเพียงสถาบันแห่งเดียวที่เปิดสอนวิชาพื้นฐานดนตรี โดยมีสาระครอบคลุมทั้งความรู้ด้านดนตรีสากลและดนตรีไทยตลอดจนบทบาทของดนตรีในนาฏศิลป์และการละครไทย ซึ่งมีความแตกต่างจากรายวิชาพื้นฐานดนตรีที่เปิดสอนในสถาบันอื่น ๆ สาระวิชาที่ครอบคลุมนี้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เรียนรู้ดนตรีทุกแง่มุม ทำให้เกิดความรู้ที่กว้างขวาง และยังเอื้อให้สามารถจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลายโดยใช้กระบวนการกลุ่มอีกด้วยซึ่งสอดคล้องกับหลักการเรียนแบบร่วมมือ ดังนั้นรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละครจึงมีความเหมาะสมสำหรับใช้เป็นวิชาทดลอง

3. มหาวิทยาลัยพายัพเป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนเพียงแห่งเดียวที่เปิดสอนดนตรีเป็นวิชาเอก และเปิดสอนรายวิชาพื้นฐานดนตรีในหมวดวิชาศึกษาทั่วไปอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ซึ่งเป็นปีที่มหาวิทยาลัยพายัพเริ่มเปิดดำเนินการจนถึงปัจจุบัน นับเป็นเวลายาวนานถึง 28 ปี โดยมีการปรับปรุงสาระวิชาเป็นระยะ ๆ โดยลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยพายัพได้สนับสนุนส่งเสริมการสอนดนตรี นอกจากนั้นมหาวิทยาลัยพายัพยังมีความพร้อมทั้งด้านอาจารย์ผู้สอนและอุปกรณ์การสอนด้วยเหตุที่มีภาควิชาดุริยางคศิลป์ที่เปิดสอนดนตรีเป็นวิชาเอกมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัย ดังนั้นมหาวิทยาลัยพายัพจึงเป็นสถาบันที่มีความเหมาะสมในการทดลองครั้งนี้เพราะมีความพร้อมและมีประสบการณ์ที่สั่งสมมาเป็นเวลาช้านานดังกล่าวมาแล้ว

4. นักศึกษาที่ลงเรียนรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เป็นนักศึกษาที่มาจากทุกชั้นปีจากสาขาวิชาเอกต่าง ๆ คละกัน ดังนั้นนักศึกษากลุ่มนี้จึงมีลักษณะหลากหลายใน

ด้านความรู้ ความคิด และประสบการณ์ ซึ่งลักษณะของผู้เรียนเช่นนี้มีความสอดคล้องกับหลักการ การเรียนแบบร่วมมือ จึงเป็นกลุ่มที่เหมาะสมสำหรับการทดลอง

5. การเรียนการสอนวิชาพื้นฐานดนตรีในสถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีการบรรยายโดย ผู้สอนและมีการเปิดเพลงจากเทปหรือซีดีให้นักศึกษาฟังเพื่อประกอบคำบรรยาย วิธีการเรียน การสอนเช่นนี้เป็นวิธีที่ทำให้นักศึกษาไม่กระตือรือร้นในการเรียน และไม่มีส่วนร่วมในการเรียน การเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนจากวิธีการบรรยายเป็นวิธีการร่วมมือเป็นการเปิดโอกาสให้นักศึกษามี ส่วนร่วมในการเรียนโดยการใช้กระบวนการกลุ่ม มหาวิทยาลัยพายัพได้ปรับปรุงสาระวิชาพื้นฐาน ดนตรีเป็นระยะ ๆ โดยลำดับ แต่ยังไม่เคยมีการปรับเปลี่ยนวิธีการสอน ดังนั้นจึงเป็นโอกาสที่จะ ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนโดยใช้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งจะช่วยให้นักศึกษา และอาจารย์ผู้สอนมีความกระตือรือร้นในการเรียนการสอนมากขึ้น และยังเอื้อให้นักศึกษามี พัฒนาการที่ดีทางด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและทักษะสังคม ไปพร้อม ๆ กับผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียน

6. การใช้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น เป็นการเปิดมิติใหม่ของการเรียน การสอนวิชาพื้นฐานดนตรีในสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งผู้วิจัยมั่นใจว่าการเรียนการสอนโดยวิธีนี้ สามารถพัฒนานักศึกษาทางด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะสังคม และผลสัมฤทธิ์ทาง การเรียนได้ ดังนั้นสถาบันอุดมศึกษาอื่น ๆ สามารถนำวิธีการเรียนแบบร่วมมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นไป ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานดนตรีในสถาบันของตนได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อ

1. พัฒนารูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา
2. เปรียบเทียบพัฒนาการของนักศึกษาระหว่างกลุ่มที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น และกลุ่มที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามปกติในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้
 - 2.1 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล
 - 2.2 ทักษะสังคม
 - 2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สมมติฐานการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการแนวคิดเกี่ยวกับ รายวิชาพื้นฐาน ดนตรี นาฏศิลป์และการละคร สมรรถนะของนักศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้และการมีส่วนร่วม รูปแบบการจัดการเรียนการสอน หลักการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับปริญญา บัณฑิต แนวทางการพัฒนานิสิตนักศึกษา แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ และการใช้กระบวนการกลุ่มสำหรับการเรียนการสอน ผู้วิจัยมีความเชื่อว่า รูปแบบการเรียนรู้แบบ ร่วมมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถพัฒนานักศึกษาทางด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะสังคม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยมีเหตุผลสนับสนุนดังต่อไปนี้

สัมพันธภาพระหว่างบุคคล โครซีเออร์ (Crozier cited in Hargreaves & North,1999) กล่าวว่าดนตรีเป็นกิจกรรมที่ทำให้บุคคลมารวมกัน ก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิศทางการพัฒนานักศึกษา 7 ประการ ที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลาย ของชิกเคอร์ริง (Chickering,1993) ที่ได้ระบุในข้อที่ 5 ว่านักศึกษาต้องได้รับการพัฒนาความสามารถในด้าน สัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ สามารถตอบสนอง การพัฒนานักศึกษาในด้านนี้ เพราะการเรียนการสอนแบบร่วมมือเปิดโอกาสให้นักศึกษามี ปฏิสัมพันธ์กัน ทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ดังเช่นทฤษฎีการเรียนรู้ของดูช (Deustch,1973 cited in Arends,1998) กล่าวว่าการทำงานที่กลุ่มคนมารวมกันเพื่อทำงานหรือทำกิจกรรม ใด ๆ ร่วมกัน โดยมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับจอห์นสัน และจอห์นสัน (Johnson and Johnson, 1997) ที่กล่าวว่าการทำงานร่วมกันทำให้สมาชิกกลุ่ม มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน นอกจากนั้นคาโรล (Carroll,1991 cited in Metheny & Metheny,1997) พบว่าการใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือทำให้นักศึกษาพัฒนาสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและทักษะ การทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกับบอนานโน โจนส์ และอิงลิช (Bonano,Jones & English,1998) พบว่าการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่มที่เหมาะสม ทำให้นักเรียน มีสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน

ทักษะสังคม การพัฒนาทักษะสังคมของนักศึกษา เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ ดังเช่นทฤษฎีการร่วมมือของแอสติน (Astin,1985 cited in Pascarella & Terenzini, 1991)มีสาระสำคัญว่า การที่นักศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบัน ช่วยหล่อหลอมให้นักศึกษามีทักษะในการทำงานและทักษะด้านสังคม ซึ่งตรงกับแนวคิดของ จอยซ์และเวลล์ (Joyce & Weil,1996) ที่ว่าการเรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกัน ทำให้ผู้เรียนมีการแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน เป็นการเรียนการสอนที่บูรณาการการเรียนรู้ด้านวิชาการและกระบวนการทางสังคมเข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสพัฒนาทักษะสังคม แนวคิดนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ จอห์นสัน และ จอห์นสัน (Johnson & Johnson,1997)ที่กล่าวว่าบุคคลสามารถเรียนรู้ทักษะสังคมได้จากการทำงานร่วมกัน ดังนั้นนักศึกษาที่เรียนแบบร่วมมือจะมีทักษะสังคมสูง นอกจากนั้นอาเรนส์ (Arends,1998) ยังระบุว่าพัฒนาการทางทักษะสังคมเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนแบบร่วมมือ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีงานวิจัยเป็นจำนวนมากระบุว่าการศึกษาดนตรี ก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (Spycinger et. al,1993; Hurwitz et al.,1995 ; Douglas & Willatts,1994 ; Costa-Giomi,1997 cited in Overy,1998) และดนตรีมีผลต่อพัฒนาการของสมองมนุษย์ (Rauscher,1998) ในขณะเดียวกันผลลัพธ์ที่สำคัญประการหนึ่งของการเรียนแบบร่วมมือคือการช่วยให้นักศึกษาพัฒนาสมรรถนะทางด้านวิชาการ (Arends,1998) ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการมีส่วนร่วมของแอสติน (Astin,1985 cited in Pascarella & Terenzini, 1991) ที่กล่าวว่า สถาบันการศึกษาที่จัดบรรยากาศที่เอื้อให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการทำงานหรือกิจกรรมเพื่อแสวงหาความรู้ จะส่งผลให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาสูง จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson,1987) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการร่วมมือจากงานวิจัยเชิงทดลองจำนวน 520 ฉบับ และงานวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ 100 ฉบับที่สร้างขึ้นในรอบ 90 ปีที่ผ่านมา และได้ทำวิจัยเพื่อทดสอบวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นเวลานานกว่า 30 ปี โดยตีพิมพ์ผลงานการวิจัยทั้งสิ้นจำนวน 85 ฉบับ ได้สรุปว่าการเรียนแบบร่วมมือ ทำให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะทางด้านปัญญา ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง เช่นเดียวกับสลาวิน (Slavin,1986 and 1995) ที่ได้ศึกษาผลลัพธ์ทางด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยการใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือจากงานวิจัยที่สร้างขึ้นในระหว่างปี ค.ศ 1972 –1986 ซึ่งเป็นการวิจัยที่สร้างขึ้นในทุกระดับการศึกษา ในรายวิชาที่มีความแตกต่างกัน งานวิจัยดังกล่าวได้จัดทำขึ้นในสถาบันการศึกษาที่อยู่ในเมือง ชานเมือง และชนบท ในประเทศสหรัฐอเมริกา อิสราเอล ไนจีเรีย และ

เยอรมนี จากงานวิจัยที่ได้ศึกษาทั้งสิ้น 45 ฉบับ มีรายงานวิจัยจำนวน 37 ฉบับระบุว่า ผู้เรียนในกลุ่มทดลองที่ใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม ในขณะที่รายงานวิจัยจำนวน 8 ฉบับระบุว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของทั้ง 2 กลุ่มไม่มีความแตกต่างกัน แต่ไม่มีรายงานผลทางด้านลบจากการใช้วิธีการเรียนแบบร่วมมือ ล่าสุดในปี 1995 สลาวิน ได้ทำการวิจัยเชิงทดลองกับนักเรียนระดับประถมศึกษา หลังจากการทดลองผ่านไป 2 ปีพบว่า นักเรียนที่เรียนแบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่านักเรียนที่เรียนตามรูปแบบเดิมอย่างเห็นได้ชัดเจน ข้อค้นพบของจอห์นสันและจอห์นสันตลอดจนสลาวินสอดคล้องกับแนวคิดของซิกเคอร์ริงและแกมสัน (Chickering & Gamson, 1991) ที่ได้ระบุว่าความร่วมมือในระหว่างนักศึกษา เป็นหนึ่งในหลักการสำคัญในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับปริญญาบัณฑิต เพราะการเรียนแบบร่วมมือ ทำให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการเรียนมากขึ้น มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้ได้รับมุมมองหลายแง่มุมในเนื้อหาเดียวกัน มีความคิดแตกฉานกว้างไกล เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งในมโนทัศน์ต่าง ๆ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เพิ่มพูนมากกว่าการเรียนโดยลำพัง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของจอยซ์และเวลล์ (Joyce & Weil, 1996) ที่กล่าวว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ตลอดจนเน้นการมีส่วนร่วมและการร่วมมือในการแสวงหาความรู้ เป็นการเพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาการแก่ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

จากแนวคิด ทฤษฎี และผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ในการพัฒนารูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา ผู้วิจัยจึงมีสมมุติฐานว่า

- 1.1 นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยสัมพันธภาพระหว่างบุคคลสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามปกติ
- 1.2 นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ยทักษะสังคมสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามปกติ
- 1.3 นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นมีคะแนนเฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมที่ใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามปกติ

1.4 นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐาน ดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพะของนักศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ย สัมพันธภาพระหว่างบุคคลสูงกว่าก่อนการทดลอง

1.5 นักศึกษากลุ่มทดลองที่ใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐาน ดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพะของนักศึกษาที่พัฒนาขึ้น มีคะแนนเฉลี่ย ทักษะสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง

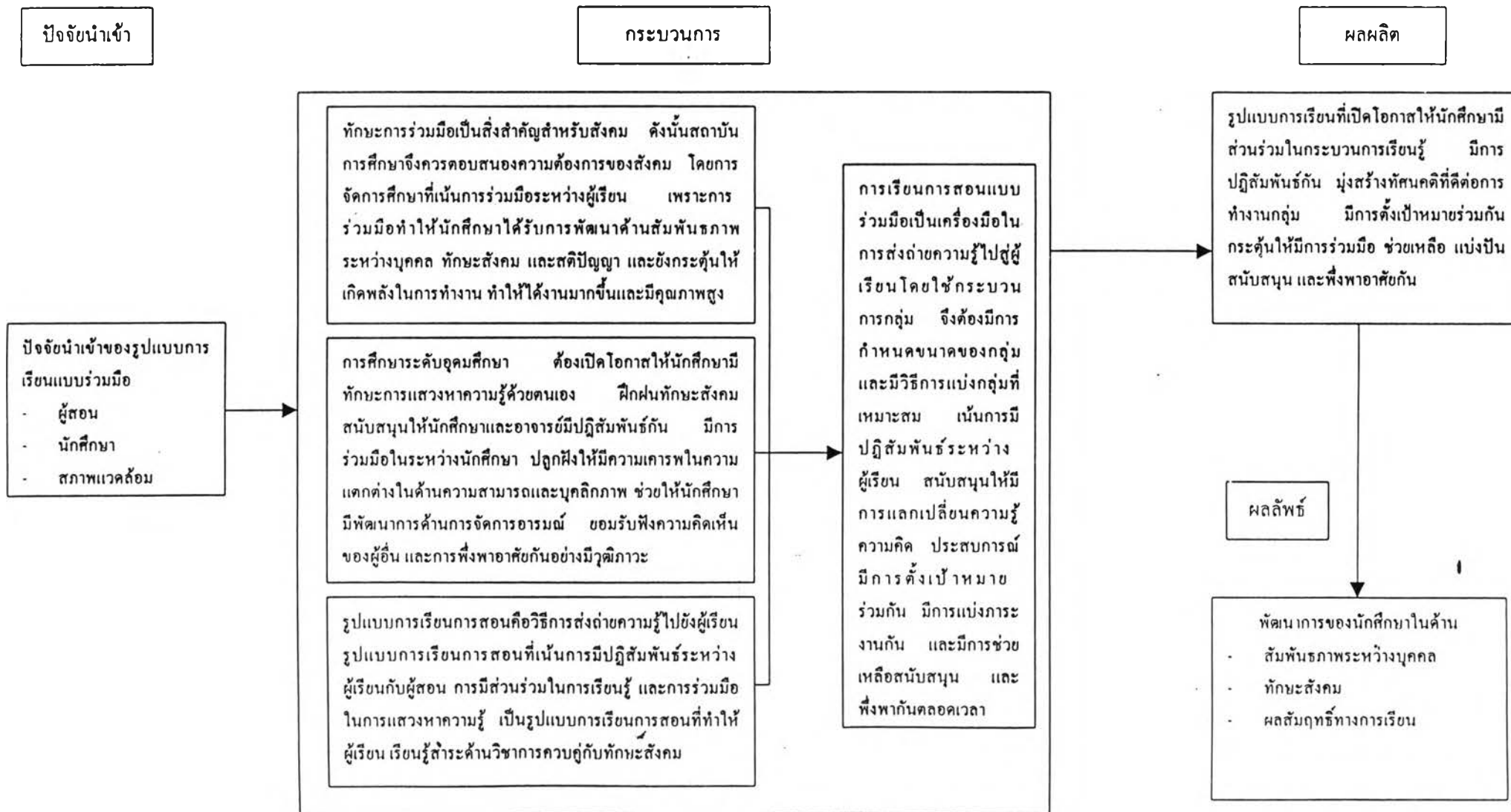
ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบตามสมมุติฐาน

พัฒนาการของนักศึกษา ในด้านต่าง ๆ	เปรียบเทียบในกลุ่ม ทดลองก่อนและหลัง การทดลอง	เปรียบเทียบระหว่าง กลุ่มทดลองและกลุ่ม ควบคุมก่อนการทดลอง	เปรียบเทียบระหว่างกลุ่ม ทดลองและกลุ่มควบคุม หลังการทดลอง
1. สัมพันธภาพระหว่าง บุคคล	✓	✓	✓
2. ทักษะสังคม	✓	✓	✓
3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	-	-	✓

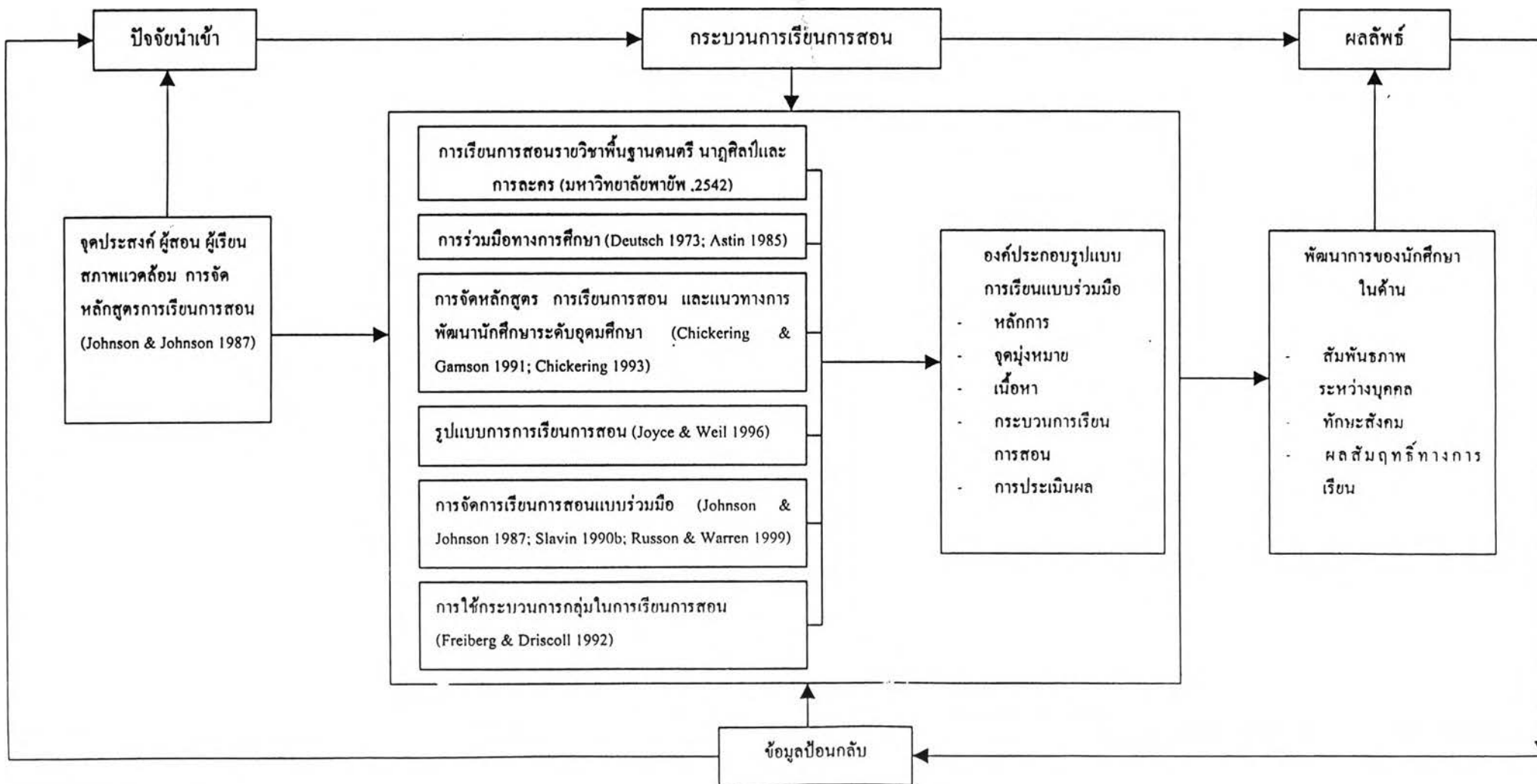
กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพะของนักศึกษา ผู้วิจัยสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร สมรรถนะของนักศึกษา รูปแบบการเรียนการสอน การจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับปริญญาบัณฑิต แนวทางการพัฒนานักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต การร่วมมือทางการศึกษา การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ การใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอน ตลอดจนผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง มากำหนดเป็นกรอบและองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 และ 2 ตามลำดับ

แผนภูมิที่ 2 กรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละครเพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างของการพัฒนารูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละครเพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา

ในการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษาในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร สมรรถนะของนักศึกษา การร่วมมือทางการศึกษา หลักการสำหรับการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอน แนวทางการพัฒนานักศึกษาระดับอุดมศึกษา รูปแบบการเรียนการสอน และการใช้กระบวนการกลุ่มสำหรับการเรียนการสอน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดโครงสร้างของรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดประสงค์ องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบร่วมมือ ได้แก่ ผู้สอน ผู้เรียน และสภาพแวดล้อม ในด้านกระบวนการดำเนินการเรียนการสอน ได้แก่ การเตรียมแผนการสอน ตลอดจนอุปกรณ์การเรียนการสอน การดำเนินการเรียนการสอน และการประเมินผล นอกจากนี้ ยังได้นำผลการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมากำหนดแนวทางการประเมินผลลัพธ์ของการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้น เพื่อนำข้อมูลป้อนกลับที่ได้รับจากการนำรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นไปใช้ มาปรับปรุงกระบวนการและปัจจัยนำเข้าของรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพื่อให้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือที่พัฒนาขึ้นมีความสมบูรณ์

กรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา มีที่มาดังต่อไปนี้

1. วิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร
2. สมรรถนะของนักศึกษา
3. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบร่วมมือ และการมีส่วนร่วม
4. หลักการจัดหลักสูตร การเรียนการสอนในระดับปริญญาบัณฑิต
5. แนวทางการพัฒนานักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต
6. รูปแบบการเรียนการสอนและการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

1. วิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร

รายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร มีจุดประสงค์เพื่อให้นักศึกษาเข้าใจองค์ประกอบที่สำคัญของดนตรี จนสามารถแยกแยะองค์ประกอบเหล่านั้นได้ รู้จักประเภทและชนิดของเครื่องดนตรีทั้งไทยและสากลจนสามารถบอกความคล้ายคลึงและความแตกต่างตลอดจนบทบาทของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดได้ เข้าใจโครงสร้างของดนตรีตะวันตกแบบง่าย จนสามารถวิเคราะห์โครงสร้างของบทเพลงที่ได้ฟังได้ ทราบและเข้าใจลักษณะบทประพันธ์ดนตรีตะวันตก ประวัติและประเภทของดนตรี บทบาทของดนตรีในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของนาฏศิลป์และการละครไทยจนสามารถแยกประเภทเพลงต่าง ๆ และอธิบายได้ ปลุกฝังให้นักศึกษาเห็นคุณค่าและซาบซึ้งในสุนทรียะของดนตรี นาฏศิลป์และการละคร

2. สมรรถนะของนักศึกษา

จุดประสงค์หลักของการจัดการศึกษาคือการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน กานเย่ (Gagne, 1992) ได้จำแนกสมรรถนะของผู้เรียนเป็น 5 ประการดังนี้

1. **ทักษะทางสติปัญญา (Intellectual Skills)** คือความรู้ความเข้าใจในสัญลักษณ์ และมโนทัศน์ต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือการเรียนรู้ว่าจะต้องทำอะไร (know how) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ความรู้ด้านกระบวนการ (procedural knowledge) และการเรียนรู้ว่ามีสิ่งต่าง ๆ ดำรงอยู่และมีลักษณะเฉพาะของแต่ละสิ่ง (know that) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ด้านสารสนเทศต่าง ๆ โดยทางวาจา (verbal information)

2. **กลวิธีในการรับรู้ (Cognitive Strategies)** คือความสามารถที่ควบคุมการเรียนรู้ การจดจำสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนควบคุมพฤติกรรมความคิดของแต่ละบุคคล กลวิธีในการเรียนรู้ทำให้บุคคลสามารถใช้จินตนาการในการเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เข้าด้วยกัน สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยใช้ประสบการณ์ที่ผ่านมา

3. **การให้ข้อมูลข่าวสารด้วยวาจา (Verbal Information)** คือการที่บุคคลสามารถบอกหรือแจ้งให้ผู้อื่นทราบข้อความรู้ต่าง ๆ (declarative knowledge) การให้ข้อมูลข่าวสารด้วยวาจามีความจำเป็นเพราะเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้มโนทัศน์ที่เฉพาะเจาะจงอื่น ๆ และยังมีความสำคัญในการเชื่อมโยงการเรียนรู้ในสถานการณ์หนึ่งไปยังอีกสถานการณ์หนึ่ง

4. **ทักษะปฏิบัติ (Motor Skills)** คือความสามารถในการลงมือกระทำ ทักษะปฏิบัติบางประเภทสามารถเรียนรู้ได้โดยมิต้องได้รับการเรียนรู้อย่างเป็นทางการในสถาบันการศึกษา แต่

ทักษะปฏิบัติหลายอย่างจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้อย่างเป็นทางการ เช่นการเขียนหนังสือ การวาดรูปทรงเรขาคณิต เป็นต้น การเรียนรู้ทักษะปฏิบัติทำให้นักชคสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง

5. **ทัศนคติ (Attitudes)** บางครั้งเรียกว่า จิตพิสัย (affective domain) ผลของทัศนคติคือการที่บุคคลมีปฏิกิริยาในทางบวกหรือลบต่อบุคคล สิ่งของ หรือสถานการณ์ต่าง ๆ สถานศึกษามักจะมีความมุ่งมั่นในการสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ผู้เรียน เพื่อผู้เรียนจะมีการปฏิบัติที่ถูกต้อง เพราะการเรียนรู้ทัศนคติที่ถูกต้องทำให้นักชคสามารถดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

3. ทฤษฎีการร่วมมือ และการมีส่วนร่วม

องค์การต่าง ๆ ในโลกปัจจุบันมีลักษณะซับซ้อนจนมีอาจดำเนินกิจการต่าง ๆ โดยลำพังได้ ดังนั้นประชาคมโลกจำเป็นต้องมีการร่วมมือกันในทุก ๆ ด้าน ทักษะการร่วมมือจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก จึงมีการคาดหวังให้สถาบันการศึกษาเน้นการสอนทักษะการร่วมมือทั้งในการทำกิจกรรมที่สถาบันจัดขึ้นและการร่วมมือทางด้านวิชาการในชั้นเรียนปกติ เพื่อเตรียมให้เยาวชนคุ้นเคยกับการร่วมมือและสามารถนำทักษะดังกล่าวไปใช้ในการทำงานต่อไป (Arends,1998) ทฤษฎีที่กล่าวถึงการร่วมมือที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายได้แก่ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของแอสติน ซึ่งมีสาระสำคัญคือนักศึกษาเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วม (students learn by becoming involved) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมทั้งกายและใจ การมีส่วนร่วมทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นทั้งเพื่อนนักศึกษาด้วยกันและกับอาจารย์ ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ด้านวิชาการ และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีหลายประการ จากผลการวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้เป็นจำนวนมาก ทำให้แอสตินย้ำว่าสถาบันอุดมศึกษาควรจัดให้มีการใช้การเรียนการสอนแบบร่วมมือมากขึ้น (Cooper,Robinson & McKinney,1994) ทฤษฎีของแอสตินสอดคล้องกับทฤษฎีการร่วมมือของดูช (1973) ซึ่งมีสาระสำคัญว่ากลุ่มคนที่มาทำงานหรือทำกิจกรรมใด ๆ ร่วมกัน ต่างมีความเชื่อว่าจะมีความเชื่อมโยงระหว่างจุดประสงค์ของสมาชิกแต่ละคน ดังนั้นหากมีสมาชิกคนหนึ่งคนใดกำลังก้าวไปสู่ความสำเร็จ จะทำให้สมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มก้าวไปสู่ความสำเร็จด้วยเช่นกัน ดังนั้นสมาชิกกลุ่มทุกคนจึงช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน กระบวนการร่วมมือกระตุ้นให้เกิดพลังในการทำงานที่มีผู้รับผิดชอบหลากหลายมีการแบ่งภาระความรับผิดชอบกันในระหว่างสมาชิกกลุ่มทำให้เกิดผลดีในการทำงาน เพราะจะทำให้ได้เนื้องานมากขึ้น และได้งานที่มีคุณภาพสูงขึ้น

ทฤษฎีทั้ง 2 ทฤษฎีนี้ สนับสนุนให้จัดการเรียนการสอนในรูปแบบการร่วมมือ เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดีทางการศึกษา และเพื่อให้การศึกษาตอบสนองความต้องการของสังคม

4. หลักการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับปริญญาบัณฑิต

กิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ต้องได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยอยู่เสมอ มีขอบข่ายกว้างขวางและเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา การศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการเตรียมความพร้อมให้นักศึกษาออกไปเผชิญกับความท้าทายในด้านวิชาการที่ก้าวไปอย่างไม่หยุดยั้ง แนวคิดในการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับปริญญาบัณฑิตซึ่งเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป ได้แก่ หลักการ 7 ประการสำหรับการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนในระดับปริญญาบัณฑิต ตามแนวคิดของชิกเคอร์ริงและแกมสัน (Chickering & Gamson, 1991) ได้แก่

1. การสนับสนุนให้อาจารย์และนักศึกษามีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน (Encourages student-faculty contact)
2. การสนับสนุนให้มีการร่วมมือกันในระหว่างนักศึกษา (Encourages cooperation among students)
3. การสนับสนุนการเรียนรู้อย่างแข็งขัน (Encourages active learning)
4. ให้ข้อมูลย้อนกลับในทันที (Gives prompt feedback)
5. จัดเวลาให้เหมาะสมกับงาน (Emphasizes time on task)
6. ตั้งความคาดหวังสูง (Communicates high expectations)
7. เคารพความแตกต่างในความสามารถและวิธีการเรียนรู้ (Respects diverse talents and ways of learning)

5. ทิศทางการพัฒนานักศึกษาในระดับปริญญาบัณฑิต

ทิศทางการพัฒนานิสิตนักศึกษาทั้ง 7 ประการต่อไปนี้ ชิคเคอร์ริงได้มาจากการสังเคราะห์ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานักศึกษาเป็นจำนวนมาก (Chickering, 1993) ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาสมรรถภาพ (Achieving Competence)
2. การจัดการทางด้านอารมณ์ (Managing Emotion)
3. พัฒนาความคล่องตัวไปสู่การพึ่งพาอาศัยกัน (Moving Through Autonomy Towards Interdependence)
4. การสร้างเอกลักษณ์ของตน (Establishing Identity)
5. พัฒนาสัมพันธภาพกับผู้อื่นอย่างมีวุฒิภาวะ (Developing Mature Interpersonal Relationships)
6. การพัฒนาเป้าหมายให้ชัดกระจ่าง (Developing Purpose)
7. การพัฒนาด้านคุณธรรม (Developing Integrity)

6. รูปแบบการเรียนการสอนและการจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ

รูปแบบการเรียนการสอน คือวิธีการส่งถ่ายความรู้ไปยังผู้เรียน ซึ่งมีหลายรูปแบบ แตกต่างออกไปตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ตลอดจนเน้นการมีส่วนร่วมและการร่วมมือในการแสวงหาความรู้ รูปแบบการเรียนการสอนแบบนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อว่าการมีปฏิสัมพันธ์ และการร่วมมือกันระหว่างคนในสังคมก่อให้เกิดพัฒนาการด้านบุคลิกภาพส่วนบุคคล ซึ่งส่งผลให้สังคมเป็นสังคมที่มีคุณภาพและยังเป็นการเพิ่มพูนความรู้ด้านวิชาการอีกด้วย รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวได้แก่ การอภิปราย (Small Group Discussions) การสอนในคลินิก (Clinical Teaching) การเรียนรู้แบบหุ้นส่วน (Partners in Learning) (Joyce & Weil, 1996) การแสดงบทบาทสมมุติ (Role Playing) การสอนเป็นทีม (Team Teaching) และการสอนโดยเพื่อนร่วมชั้น (Peer Teaching) (Dunkin & Barnes, 1986 cited in Burton & Neave, 1992)

2. รูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นการแสวงหาความรู้โดยปัจเจกบุคคลที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือการส่งถ่ายความรู้ที่เน้นผู้สอนเป็นศูนย์กลาง รูปแบบการเรียนการสอนแบบนี้ก่อให้เกิดการเรียนรู้ในสาระที่ต้องการ แต่ไม่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ทั้งยังไม่ได้เน้นการเรียนรู้กระบวนการทางสังคม รูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวได้แก่ การบรรยาย การฝึกปฏิบัติ แผนของเคลเลอร์ (PSI) การเรียนการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ การเรียนการสอนตามโปรแกรมที่วางไว้ การเรียนการสอนโดยใช้อุปกรณ์โสต การเรียนการสอนโดยใช้ทัศนูปกรณ์ การคิดแบบจำแนก การเข้าถึงมโนทัศน์ การสืบสอบตามแนวทางวิทยาศาสตร์ การฝึกการสืบสอบ การจำ การใช้ความรู้ในระดับลึก การเรียนรู้จากการนำเสนอ การสอนโดยไม่มี การชี้แนะ การสอนโดยตรง และการเรียนรู้จากสิ่งเร้า (Joyce & Weil,1996; Dunkin & Barnes,1986 cited in Burton & Neave, 1992)

ผู้เรียนเป็นผู้ทำให้เกิดการเรียนรู้ ส่วนผู้สอนเป็นผู้ให้ข้อมูลและแนะนำวิธีการต่าง ๆ ที่จำเป็น (Joyce & Weil,1996) ดังนั้นหากจุดประสงค์ในการเรียนการสอนเน้นการเรียนรู้สาระด้านวิชาการควบคู่กับทักษะทางด้านสังคม การมีปฏิสัมพันธ์กันและการร่วมมือ ควรจะเลือกใช้รูปแบบการเรียนการสอนประเภทที่ 1 หากเน้นการเรียนรู้เฉพาะสาระด้านวิชาการ และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ควรจะเลือกใช้รูปแบบการเรียนการสอนประเภทที่ 2

การจัดการเรียนการสอนแบบร่วมมือ การเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นเครื่องมือในการส่งถ่ายความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ทำให้เกิดวิธีการเรียนรู้ที่ท้าทาย ได้ผลดี และทำให้สิ่งที่ได้เรียนรู้คงอยู่กับผู้เรียนได้ยาวนานกว่าการเรียนการสอนตามวิธีปกติ คือ การส่งถ่ายความรู้จากผู้สอนไปสู่ผู้เรียนด้วยวิธีการบรรยายเป็นหลัก (Planney cited in Bosworth & Hamilton,1994) แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นแนวคิดมีมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ มีการใช้การเรียนการสอนแบบร่วมมือในวงการศึกษาย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในศตวรรษที่ 20 มีการตื่นตัวในเรื่องนี้อย่างจริงจัง ผลจากการวิจัยที่ทำขึ้นเป็นจำนวนมากระบุว่า วิธีการเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นวิธีการที่สามารถตอบสนององความต้องการของสังคมในสมัยนี้ได้เป็นอย่างดี เพราะการเรียนการสอนแบบร่วมมือมุ่งเน้นการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น การร่วมมือกัน การแบ่งปันและช่วยเหลือสนับสนุนกัน ผลของการเรียนการสอนแบบร่วมมือทำให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีทัศนคติที่ดี มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีหลายประการ เรียนรู้ทักษะทางด้านสังคม มีการคิดแบบมีวิจารณญาณ ฯลฯ สิ่งเหล่านี้จะทำให้ผู้เรียนสามารถ

นำไปใช้ในชีวิตการทำงาน และการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้เป็นอย่างดี จอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1987) เป็นผู้ริเริ่มการเรียนการสอนแบบร่วมมือขึ้นมา โดยมีแนวคิดว่าการเรียนการสอนแบบร่วมมือที่เกิดผลคือ การให้ผู้เรียนและผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด โดยการแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มเล็ก มีการแลกเปลี่ยนแบ่งปันความคิดเห็นและเอกสารแก่กัน มีการตั้งเป้าหมายร่วมกัน และมีการแบ่งภาระงานกันโดยที่สมาชิกกลุ่มทุกคนต้องมีความรับผิดชอบ วางใจได้นอกจากนั้นสลาบิน (Slavin, 1995) ได้นำเสนอการเรียนการสอนแบบการแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์ (STAD Method) ซึ่งมีองค์ประกอบ 5 ส่วนคือ การนำเสนอเนื้อหาวิชาโดยผู้สอน การแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย 4 - 5 คนเพื่อทำงานที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน การทดสอบรายบุคคล การให้คะแนนจากฐานความรู้ความสามารถเดิมของแต่ละบุคคล และการประกาศเกียรติคุณสำหรับกลุ่มที่มีผลงานดี จุดเด่นของการเรียนการสอนแบบแบ่งกลุ่มสัมฤทธิ์คือ การแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อยซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกที่มีความหลากหลาย เพื่อผู้เรียนจะได้ช่วยเหลือ แบ่งปัน ซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้สมาชิกกลุ่มทุกคนจะเกิดความรู้สึกว่าความสำเร็จของตนเองคือความสำเร็จของกลุ่มด้วย ดังนั้นทุกคนจึงต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนร่วมกลุ่ม และรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองไปพร้อม ๆ กัน การเรียนแบบร่วมมือ ทำให้ผู้เรียนพัฒนาสมรรถนะทางด้านในด้านวิชาการ พัฒนาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างบุคคลและพัฒนาทักษะทางด้านสังคม

องค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งของกระบวนการเรียนการสอนคือการประเมินผล ซึ่งตามปกติมักจะทำโดยการให้นักศึกษาเข้ารับการทดสอบ เป็นที่น่าสังเกตว่าแม้อาจารย์จะกระตุ้นให้นักศึกษาเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม แต่ในการสอบ นักศึกษาถูกกำหนดให้ทำข้อสอบโดยลำพังซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่สอดคล้องกับการทำงานเป็นกลุ่ม เลสเตอร์ และครอลล์ (Lester & Kroll, 1991 cited in Muir & Tracy, 1999) เสนอว่า อาจารย์ควรจะใช้รูปแบบเดียวกันในการเรียนการสอนและการสอบ รัสโซและวอร์เรน (Russo & Warren, 1999) ได้แนะนำแนวทางการสอบแบบร่วมมือคือการเลือกแบบทดสอบและวิธีการให้คะแนนที่เหมาะสม การกำหนดจำนวนข้อสอบที่สอดคล้องกับเวลาที่ใช้ในการทดสอบ การเปิดโอกาสให้นักศึกษาทำความรู้จักกัน และสิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการชี้แจงจุดประสงค์และมโนทัศน์ของการสอบแบบร่วมมือให้นักศึกษาเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพื่อให้นักศึกษาทุกคนจะได้รับประโยชน์จากการสอบแบบร่วมมือ

การเรียนการสอนและการสอบแบบร่วมมือเป็นการดำเนินการโดยใช้กระบวนการกลุ่ม ซึ่งไฟร์เบอร์กและดริสคอล (Freiberg & Driscoll, 1992) ได้ให้แนวคิดการใช้กระบวนการกลุ่มในการเรียนการสอนคือ การใช้กลุ่มในการเรียนการสอนจะเกิดผลดีมากที่สุดหากผู้สอนกำหนดขนาดของกลุ่มให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยใช้วิธีการแบ่งกลุ่มที่เหมาะสมและใช้รูปแบบของกลุ่มที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชา หรือการเรียนรู้ทักษะใดทักษะหนึ่งโดยเฉพาะ

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือที่สร้างขึ้น

ในการพัฒนารูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา มีแนวคิดในการประเมินพัฒนาการของนักศึกษา 3 ประการคือ

1. **สัมพันธภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationships)** โครซีเออร์ (Crozier cited in Hargreaves & North, 1999) กล่าวว่าดนตรีเป็นกิจกรรมที่ทำให้บุคคลมารวมกัน ก่อให้เกิดการประสานสัมพันธ์ และเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกันซึ่งสอดคล้องกับจอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson, 1997) ที่กล่าวว่าการทำงานร่วมกันของคนหลายคนมีโอกาสร่วมกันในช่วงเวลาหนึ่ง ก่อให้เกิดสัมพันธภาพระหว่างบุคคล สัมพันธภาพที่เกิดขึ้นแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบได้แก่ 1. การวางอำนาจ (dominance) คือการควบคุมหรือถืออำนาจเหนือผู้อื่น ซึ่งเป็นสัมพันธภาพในทางลบ ก่อให้เกิดการต่อต้าน ความแตกแยก เพราะไม่มีการยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ มีความเย็นชาต่อกัน ความสัมพันธ์รูปแบบที่ 2 คือการมีมิตรไมตรี (sociability) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางด้านบวก ก่อให้เกิดมิตรภาพ การสนิทสนม ความรักใคร่ การเอาใจใส่ การมีทัศนคติที่ดีต่อกัน การพึ่งพา ความสามัคคี การแบ่งปัน การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้เกิดบรรยากาศที่อบอุ่น การเรียนการสอนแบบร่วมมือเป็นการเรียนการสอนที่เน้นการร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ร่วมกันในกลุ่มเล็ก โดยที่สมาชิกกลุ่มทุกคนต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของเพื่อนร่วมกลุ่มเท่ากับการเรียนรู้ของตนเอง (Slavin, 1995) มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน ดังนั้นการเรียนการสอนแบบร่วมมือจึงก่อให้เกิดมิตรไมตรีต่อกัน

จึงสามารถสรุปได้ว่าการใช้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ ก่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันและทำให้นักศึกษามีลักษณะส่วนบุคคลที่จะนำไปสู่ความสัมพันธ์แบบมีมิตรไมตรีต่อกัน

2. ทักษะสังคม (Social Skills) วูดฟอร์ด (Woodford,1996 cited in Vincent & Merrion,1996) กล่าวว่าดนตรีศึกษาคือการสอนให้ผู้เรียนรู้ว่า แนวทางการคิดเกี่ยวกับดนตรีมีหลายแนวทาง และแนวทางการคิดเหล่านั้นสามารถเปลี่ยนแปลงไปตามเงื่อนไขของเวลา ระบบสังคมและความเชื่อของคนในสังคม ดังนั้นการเรียนดนตรีจึงต้องเปิดใจกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างไปจากตน มีความยืดหยุ่นและประนีประนอมเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปที่คนส่วนใหญ่เห็นว่าดีที่สุด ในขณะที่เดียวกันจอห์นสันและจอห์นสัน (Johnson & Johnson,1997) กล่าวว่าความสำเร็จในการทำงานขึ้นอยู่กับทักษะทางด้านสังคมเป็นอย่างมาก เพราะในสถานที่ทำงานปัจจุบันส่วนใหญ่ต้องอาศัยการร่วมมือ ช่วยเหลือสนับสนุน และพึ่งพากัน ความรู้และความเชี่ยวชาญส่วนบุคคลจะไร้ประโยชน์หากบุคคลนั้นขาดทักษะสังคม ทักษะสังคมได้แก่ การยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากตน การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ภาวะความเป็นผู้นำ และการตัดสินใจที่ดี ทักษะสังคมสามารถเรียนรู้ได้จากการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับอาเรนส์ (Arends,1998) ที่กล่าวว่า ทักษะสังคมคือพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทักษะสังคมที่จำเป็นได้แก่ การแบ่งปัน การมีส่วนร่วม และการสื่อสารที่ดี

จึงสามารถสรุปได้ว่า การใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้นักศึกษาเกิดทักษะสังคมได้แก่การพึ่งพาทางสังคม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การจัดการกับความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์ และ ภาวะการเป็นผู้นำ

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (Academic Achievement) มิงานวิจัยเป็นจำนวนมากระบุว่าดนตรีก่อให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านบวกต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (Spycniger et. al,1993; Hurwitz et al.,1995 ; Douglas & Willatts,1994 ; Costa-Giomi,1997 cited in Overy,1998) และดนตรีมีผลต่อพัฒนาการของสมองมนุษย์ (Rauscher,1998) ในขณะเดียวกันจอห์นสันและจอห์นสัน(Johnson & Johnson,1987) กล่าวว่า การเรียนแบบร่วมมือทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการอภิปรายทำให้ได้ความคิดที่หลากหลาย หลายมุมมอง มีการกล่าวทบทวนสาระวิชาซ้ำหลายครั้ง มีการอธิบายมโนทัศน์ต่าง ๆ โดยใช้วิธีการที่หลากหลาย มีการบูรณาการแนวคิดต่าง ๆ เข้าด้วยกัน มีการยกเหตุผลอ้างอิงจากแหล่งต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างลึกซึ้ง จนกระทั่งสามารถแยกแยะองค์ประกอบของสิ่งต่าง ๆ มีความสามารถในการแก้ไขประเด็นปัญหา มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล สามารถจดจำสาระวิชาได้นาน สามารถอธิบาย

มโนทัศน์ต่าง ๆ ได้และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์จริงได้ ผู้ที่เรียนโดยวิธีร่วมมือจึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง

จึงสามารถสรุปได้ว่าการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ ทำให้นักศึกษามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง กล่าวคือมีความรู้ ความเข้าใจในสาระวิชาเป็นอย่างดี สามารถนำข้อความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ได้สามารถวิเคราะห์เนื้อหาวิชาและมีความซาบซึ้งในสุนทรียะของดนตรีซึ่งแสดงออกโดยความสามารถในการตัดสินคุณค่าของดนตรี

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยพัฒนารูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์ และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา ทดลองใช้และปรับปรุงรูปแบบการสอนให้มีความสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้สำหรับการเรียนการสอน สำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1. ตัวแปรต้น คือ รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์ และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา

2. ตัวแปรตาม คือ พัฒนาการของนักศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

2.1 สัมพันธภาพระหว่างบุคคล ได้แก่ การยอมรับซึ่งกันและกัน และลักษณะส่วนบุคคลที่ก่อให้เกิดมิตรไมตรีต่อกัน

2.2 ทักษะสังคม ได้แก่ การฟังทางสังคม ภาวะการเป็นผู้นำ พฤติกรรมการจัดการกับความขัดแย้งและพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร

2.3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจในสาระวิชา การนำข้อความรู้ไปใช้ ความสามารถในการวิเคราะห์เนื้อหาสาระวิชา และความซาบซึ้งในสุนทรียะของดนตรีซึ่งแสดงออกโดยความสามารถในการตัดสินคุณค่าของดนตรี

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการทดลองรูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา คือนักศึกษาของมหาวิทยาลัยพายัพที่ลงทะเบียนเรียนวิชาพื้นฐานการดนตรี นาฏศิลป์และการละคร ในภาคเรียน

ฤดูร้อนปีการศึกษา 2543 จำนวน 260 คน กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษาที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชา พื้นฐานการดนตรี นาฏศิลป์และการละครจำนวน 76 คน การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง ใช้วิธีการสุ่มอย่างมีเป้าหมาย (Purposive Sampling) เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการวิจัย หลังจากนั้นเรียงลำดับนักศึกษาในกลุ่มที่เลือกตามลักษณะของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชั้นปี เพศ และวิชาเอกจนครบ 76 คน แล้วจึงแบ่งนักศึกษาออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 38 คน คือนักศึกษาที่อยู่ในลำดับเลขคู่จัดเข้าในกลุ่มทดลอง นักศึกษาที่อยู่ในลำดับเลขคี่จัดเข้าในกลุ่มควบคุม ด้วยวิธีนี้ทำให้ได้นักศึกษากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมที่มีลักษณะเหมือนกัน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือ หมายถึงแนวทางการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วยหลักการที่สำคัญคือจัดการเรียนการสอนที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่าง นักศึกษา สร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนและทำกิจกรรมกลุ่ม เน้นการเรียนรู้ที่มีการร่วมมือ แบ่งปันช่วยเหลือกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา กระบวนการเรียนการสอน เน้นการเรียนและทำกิจกรรมโดยใช้กระบวนการกลุ่มโดยเริ่มจากกลุ่มละ 2 คนเพราะเป็นกลุ่มขนาดเล็กและง่ายที่สุดในการทำงานร่วมกัน เพื่อเตรียมให้นักศึกษาค้นเคยและมีความพร้อมในการทำงานกลุ่ม หลังจากนั้นขยายเป็นกลุ่มละ 3 คนเพื่อให้นักศึกษาฝึกทักษะการเป็นผู้พูด ผู้ฟัง และผู้สังเกตการณ์และยังเป็นการฝึกทักษะการตัดสินใจร่วมกันโดยใช้เสียงข้างมากอีกด้วย (Freiberg & Driscoll, 1992) ต่อจากนั้นขยายจำนวนสมาชิกกลุ่มเป็น 4 และ 5 คน ตามลำดับ เพราะกลุ่มขนาด 4 และ 5 คนเป็นกลุ่มขนาดที่เหมาะสมที่สุดในการเรียนแบบร่วมมือ เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ซึ่งกันและกัน (Johnson & Johnson, 1987, 1997; Slavin, 1995)

กระบวนการกลุ่ม หมายถึงแนวทางการปฏิบัติสำหรับกลุ่มในการทำงานร่วมกัน แนวทางดังกล่าวเกิดจากผลของการผสมผสานระหว่างลักษณะของสมาชิกกลุ่มเช่น บุคลิกภาพ ทัศนคติ และความสามารถ กับทักษะการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน การมีปฏิสัมพันธ์กันในระหว่างสมาชิกกลุ่ม ซึ่งดำเนินไปอย่างต่อเนื่องจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง ผลลัพธ์ของแนวทางดังกล่าว ทำให้สมาชิกกลุ่มบรรลุเป้าหมายร่วมกัน เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติ และพฤติกรรมต่าง ๆ (Freiberg & Driscoll, 1992)

สัมพันธ์ภาวะของนักศึกษา (Student's interrelationships) หมายถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันในระหว่างนักศึกษาเนื่องจากการทำงานร่วมกันเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายเดียวกัน ซึ่งก่อให้เกิดพัฒนาการในด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ทักษะสังคม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

พัฒนาการของนักศึกษา หมายถึงความเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีของนักศึกษา ในด้านสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล ทักษะสังคม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งเกิดขึ้นจากการที่นักศึกษาได้รับการศึกษาดนตรีโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ .

สัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคล (Interpersonal Relationships) หมายถึง ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการยอมรับซึ่งกันและกันและลักษณะส่วนบุคคลที่ทำให้เกิดมิตรไมตรีระหว่างกัน (Johnson & Johnson, 1997)

ระดับการยอมรับซึ่งกันและกัน (Level of Acceptance) หมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมีปฏิสัมพันธ์กัน ก่อให้เกิดความคุ้นเคย สนทนินม เข้าใจและยอมรับความแตกต่างของลักษณะส่วนบุคคลของซึ่งกันและกัน การมีระดับการยอมรับซึ่งกันและกันสูงเป็นทักษะสังคมที่ดี ระดับการยอมรับซึ่งกันสามารถวัดได้โดยการใช้แบบวัดระดับการยอมรับซึ่งกันและกันซึ่งสร้างขึ้นโดย จอห์นสันและจอห์นสัน(Johnson & Johnson,1997)

ลักษณะส่วนบุคคล (Personal Patterns) หมายถึงพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกหลังจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะคือ การมีมิตรไมตรี (Sociability) เป็นพฤติกรรมทางด้านบวกก่อให้เกิดมิตรภาพ การสนทนินม ความรักใคร่ การเอาใจใส่ การมีทัศนคติที่ดีต่อกัน การพึ่งพา ความสามัคคี การแบ่งปัน และการยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ลักษณะที่ 2 คือ การวางอำนาจ (Dominance) คือการควบคุมหรือถืออำนาจเหนือผู้อื่น ซึ่งเป็นพฤติกรรมในทางลบ ก่อให้เกิดการต่อต้าน ความแตกแยก เพราะไม่มีการยอมรับความคิดเห็นของกันและกัน ถือความคิดเห็นของตนเป็นใหญ่ มีความเย็นชาต่อกัน ลักษณะส่วนบุคคลที่ดีคือการมีมิตรไมตรีสูงแต่วางอำนาจต่ำ ลักษณะส่วนบุคคลสามารถวัดได้โดยการใช้แบบวัดลักษณะส่วนบุคคลซึ่งสร้างขึ้นโดย จอห์นสันและจอห์นสัน(Johnson & Johnson,1997)

ทักษะสังคม (Social Skills) คือพฤติกรรมที่ทำให้บุคคลสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพได้แก่ การพึ่งพาทางสังคม ภาวะการเป็นผู้นำ พฤติกรรมการจัดการกับความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์และพฤติกรรมการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ทักษะสังคมสามารถเรียนรู้ได้จากการทำงานร่วมกัน (Johnson & Johnson,1997 ; Arends,1998))

การพึ่งพาทางสังคม (Social Interdependence) หมายถึงการที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมาอยู่รวมกันในสังคม ก่อให้เกิดลักษณะการปฏิบัติต่อกันใน 3 ลักษณะคือ การแข่งขันกัน

การทำงานโดยลำพังและการร่วมมือซึ่งกันและกัน ลักษณะการพึ่งพาทางสังคมที่ดีคือการร่วมมือซึ่งกันและกัน ลักษณะการพึ่งพาทางสังคมสามารถวัดได้โดยการใช้แบบวัดลักษณะการพึ่งพาทางสังคม ซึ่งสร้างขึ้นโดย จอห์นสันและจอห์นสัน(Johnson & Johnson, 1997)

ภาวะการเป็นผู้นำ (Leadership Actions) หมายถึงลักษณะการแสดงออกของบุคคลเมื่อทำงานเป็นกลุ่มซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะการมุ่งงาน (Task Actions) เน้นการทำงานที่กลุ่มต้องรับผิดชอบให้สำเร็จ ให้ความสำคัญกับเนื้องานมากจนละเลยสัมพันธภาพที่ดีในระหว่างสมาชิกกลุ่ม ลักษณะที่ 2 คือลักษณะการเอาใจใส่ดูแล (Maintenance Actions) ให้ความสำคัญต่อการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับสมาชิกในกลุ่ม แต่ไม่ได้ช่วยทำงานที่กลุ่มต้องรับผิดชอบให้สำเร็จ ภาวะการเป็นผู้นำที่ดีคือการมีลักษณะมุ่งงานและลักษณะการเอาใจใส่ดูแลที่สมดุลกัน ภาวะการเป็นผู้นำสามารถวัดได้โดยการใช้แบบวัดภาวะการเป็นผู้นำซึ่งสร้างขึ้นโดย จอห์นสันและจอห์นสัน(Johnson & Johnson, 1997)

พฤติกรรมจัดการกับความขัดแย้ง (Behavior in Controversies) หมายถึงกลวิธีที่บุคคลใช้เพื่อจัดการกับความขัดแย้งซึ่งแบ่งออกเป็น 6 กลวิธีได้แก่ การแก้ไขปัญหาคือการเสนอความคิดเห็นของตนต่อกลุ่มเพื่อหาทางออก การยืนยันทหรือรับรองความคิดเห็นของผู้อื่นคือการไม่เสนอความคิดเห็นของตนเองแต่คอยสนับสนุนความคิดเห็นของผู้อื่น การมองหลายมุมคือการรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนเสนอความคิดเห็นของตน การมุ่งเอาแพ้ - ชนะคือการยืนยันทในความคิดเห็นของตนและชักชวนให้ผู้อื่นเห็นคล้อยตามความคิดเห็นนั้น การปฏิเสธคือการไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และการหลีกเลี่ยงหมายถึงการงดเว้นไม่แสดงความคิดเห็นใด ๆ พฤติกรรมจัดการกับความขัดแย้งสามารถวัดได้ โดยการใช้แบบวัดพฤติกรรมจัดการกับความขัดแย้งซึ่งสร้างขึ้นโดย จอห์นสันและจอห์นสัน(Johnson & Johnson, 1997)

พฤติกรรมการสื่อสารการสื่อสาร (Communication Behavior) หมายถึงลักษณะการติดต่อกันในระหว่างสมาชิกกลุ่ม ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะได้แก่การสื่อสารแบบทางเดียวคือการบอกหรือแจ้งข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แก่สมาชิกกลุ่มโดยไม่เปิดโอกาสให้มีการซักถาม อภิปรายหรือโต้ตอบ ส่วนลักษณะการสื่อสารแบบ 2 ทางคือการเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มซักถาม อภิปรายแสดงความคิดเห็นเพื่อความเข้าใจตรงกัน พฤติกรรมการสื่อสารการสื่อสารสามารถวัดได้โดยการใช้แบบวัดพฤติกรรมการสื่อสารการสื่อสารซึ่งสร้างขึ้นโดย จอห์นสันและจอห์นสัน(Johnson & Johnson, 1997)

รายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร หมายถึงรายวิชาบังคับพื้นฐานที่เปิดสอนที่มหาวิทยาลัยพายัพ ซึ่งมีเนื้อหาวิชาเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ คุณลักษณะ และคุณค่าของดนตรี และบทบาทของดนตรีในฐานะที่เป็นองค์ประกอบของนาฏศิลป์และการละคร

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึงคะแนนจากการทดสอบความรู้ ความเข้าใจในสาระวิชา หรือการวัดผลในด้านความรู้ ความเข้าใจ การนำข้อความรู้ไปใช้ การวิเคราะห์เนื้อหาสาระของวิชาและความซาบซึ้งในสุนทรียะของดนตรีซึ่งแสดงออกโดยความสามารถในการตัดสินคุณค่าของดนตรี เพื่อให้เป็นตัวอย่างพัฒนาการทางด้านวิชาการของนักศึกษา

การสอบแบบร่วมมือ หมายถึงรูปแบบการวัดผลการศึกษาซึ่งผู้เรียนสามารถปรึกษาหารือ แบ่งปันความรู้และประสบการณ์ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างการทดสอบได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ได้รูปแบบการเรียนแบบร่วมมือในรายวิชาพื้นฐานดนตรี นาฏศิลป์และการละคร เพื่อพัฒนาสัมพันธภาพของนักศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนดนตรีสำหรับนักศึกษาระดับอุดมศึกษา
2. สามารถใช้ผลการวิจัยในด้านสัมพันธภาพระหว่างบุคคล ทักษะสังคม และระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา เป็นแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา